

מילון מונחים

- **קורסי תג"ת:** קורסי תעודת גמר תיכון. בוגרי החינוך החרדי הנמצאים מתאימים, זכאים לצאת ללימודי קורסי תג"ת בשלב מאוחר של השירות.
- **מסלול ייעודי לחרדים:** מסלולים לגברים חרדים כמו נצח יהודה ושחר (ראו צה"ל, 2023).
- **מסלול מעורב:** מסלול שאינו ייעודי לבוגרי החינוך החרדי.
- **אקדמיזציה:** מסלול שמאפשר שירות צבאי מקצועי וקבלת דרגות קצונה לאחר סיום לימודי תואר ראשון במקצועות נדרשים.
- **מקצועות טכנולוגיים:** תפקידים בצה"ל שקשורים למחשוב ולטכנולוגיה בחיל המודיעין, בחיל הקשר, בחיל האוויר ובחיל הים.
- **שנת גיוס:** שנת הגיוס, המתחילה ביוני של כל שנה.

בוגרי החינוך החרדי במסלולים כלליים (מעורבים): נתוני צה"ל בתשובה לשאלת יוצאים לשינוי

תקציר

להלן סיכום הממצאים העיקריים בחלוקה לפי הנושאים הבאים:

- מאפייני המתגייסים בוגרי החינוך החרדי: מסלול מעורב ומסלול ייעודי לחרדים, לוחמים, והכרה כחיילים בודדים;
- מיונים וצליחה של משרתים במסלולים המעורבים: גיבושים וימי סיירות, מסלולי תפקידים טכנולוגיים, ותוכניות עתודה ואקדמיזציה;
- קידום ומענים במהלך השירות במסלולים מעורבים: יציאה לקורסי תג"ת (תעודת גמר תיכון), פיקוד וקצונה.

קידום ומענים למשרתים במסלולים מעורבים

יוצאים לתג"ת
רק 11.2%

יצאו לקצונה ופיקוד
רק 2.7%

מוכרים כחיילים בודדים
18.8%

מיונים למשרתים במסלולים מעורבים

מתוכם צלחו

63%

הוזמנו למיונים

25.4%

סך הכול

גיבושים וימי סיירות

תפקידים טכנולוגיים

תוכניות עתודה ואקדמיזציה

76%

9.5%

61%

12.5%

39%

3.8%

כלל בוגרי החינוך החרדי

53%
משרתים במסלולים מעורבים

גידול במשרתים במסלולים המעורבים

34%
לוחמים

17.9%
מוכרים כחיילים בודדים

1 מבוא

במסמך זה מובאים לראשונה נתונים רשמיים של צה"ל על בוגרי החינוך החרדי במסלולים כלליים, בתשובה לשאלתא שהגישה עמותת יוצאים לשינוי. בעבר אמנם פורסמו נתוני בסיס על כלל בוגרי החינוך החרדי, אבל רובם התייחסו לשנים 2017-2018, שנים שידוע כי מהימנות הנתונים בעניינם נמוכה (אליהו, 2020) והיקף המידע בהם מוגבל.¹

הנתונים הנוכחיים מתייחסים לשנים 2019-2021, לאחר שצה"ל עדכן את שיטת הספירה של בוגרי החינוך החרדי בעקבות המלצות ועדת נומה. יש לציין כי נתונים אלו מתייחסים לבוגרי החינוך החרדי בכלל, ואינם חופפים להגדרת "חרדי" לפי חוק שוויון בנטל (להרחבה והשוואה ראו להלן סעיף 5).

פרק 2 מתאר את מאפייני המתגייסים בוגרי החינוך החרדי - שיעור המשרתים במסלולים ייחודיים ומעורבים, שיעור הלוחמים ושיעור המוכרים כחיילים בודדים. פרק 3 מסכם את שיעור המתמיינים והצולחים מקרב בוגרי החינוך החרדי המשרתים במסלולים מעורבים. פרק 4 משווה את מספר המתגייסים בקרב גברים בוגרי החינוך החרדי לפי התשובה לשאלתא למספר המתגייסים בקרב "תלמידי הישיבות ובוגרי מוסדות החינוך החרדים" עליו דיווח צה"ל לפי חוק שוויון בנטל (להלן "דיווחי צה"ל"). פרק 5 מסכם את הממצאים העיקריים ודן במשמעויות שלהם.

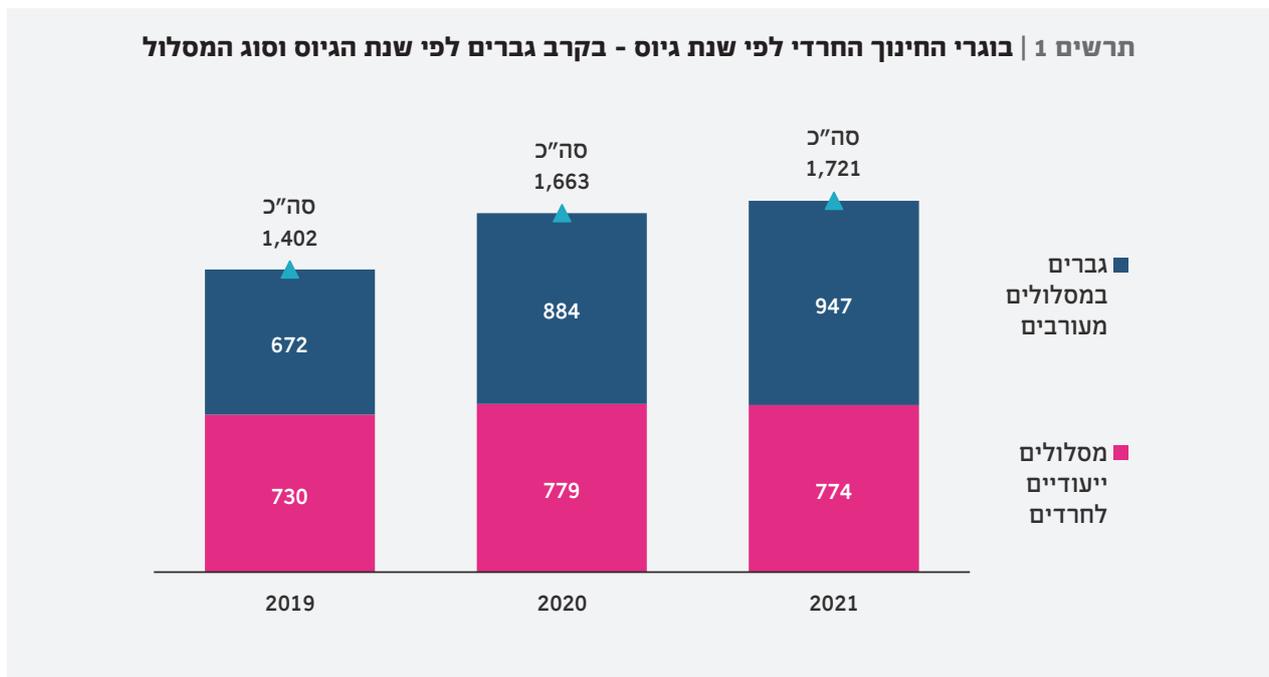
בנוסף מוצג נספח שכולל סימולציה הממחישה כי נתוני צה"ל על מספר המתגייסות דומים לצפי בשנת 2019 אך נמוכים משמעותית מהצפי בשנים 2020-2021. יצוין כי הנתונים שהתקבלו מצה"ל בדבר מספר המשרתות בוגרות החינוך החרדי נמוכים מאלה העולים מנתוני הלמ"ס ומנתונים ממקורות נוספים, ולכן בכל האמור באופן ספירת הנשים סביר שנפלה טעות שיש לעמוד על טיבה (להרחבה בנושא ראו בנספח).

1. לדיון מורחב ראו דויטש ושנפלד, 2023.

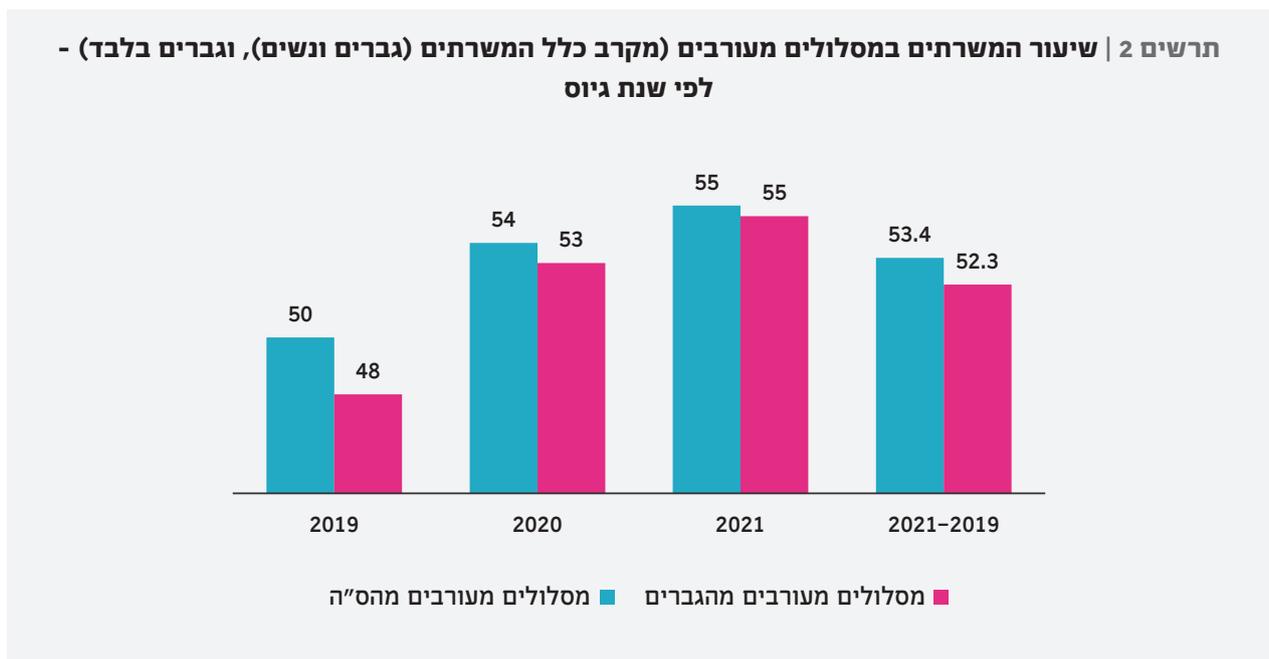
2 מאפייני המתגייסים בוגרי החינוך החרדי

2.1 שירות במסלול מעורב ובמסלול ייעודי לחרדים

בשנים 2019-2021 נרשמה עלייה במספר המשרתים במסלולים המעורבים, מול יציבות יחסית במספר המשרתים במסלולים הייעודיים לחרדים - שילוב שמתבטא בעלייה בסך כל בוגרי החינוך החרדי המשרתים בצה"ל (תרשים 1).

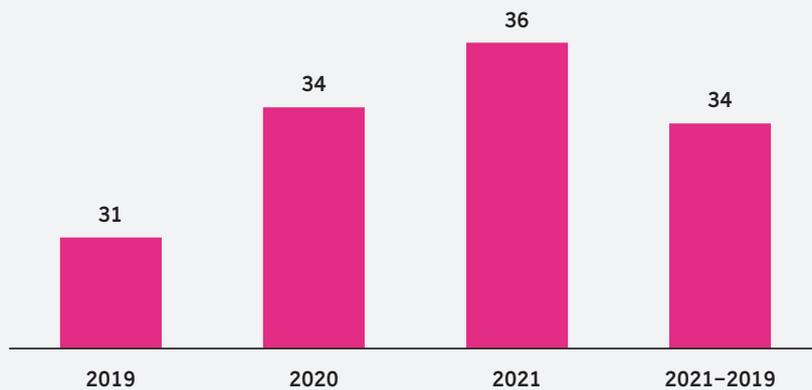
בחישוב מתוך כלל בוגרי החינוך החרדי עמד שיעור הגברים במסלולים המעורבים על 52%-53% (תרשים 2).

2.2 שיעור הלוחמים

כשליש מכלל בוגרי החינוך החרדי בצה"ל משרתים כלוחמים (תרשים 3).

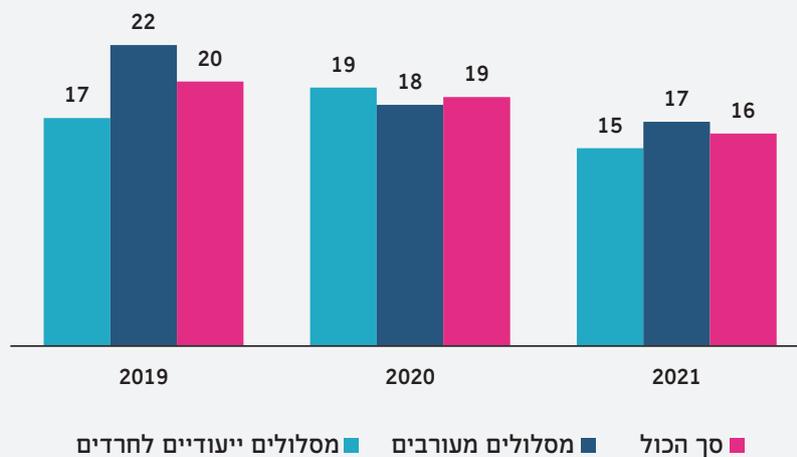
תרשים 3 | שיעור הלוחמים מקרב המתגייסים בוגרי החינוך החרדי - לפי שנת גיוס

2.3 שיעור המוכרים כחיילים בודדים

שיעור החיילים בוגרי החינוך החרדי שהוכרו כחיילים בודדים בקרב המשרתים במסלולים המעורבים (17%-22%) דומה לשיעורם בקרב המשרתים במסלולים הייעודיים לחרדים (15%-19%) (תרשים 4). יש לציין כי שיעור זה גבוה במקצת בהשוואה לנתוני השנים 2017-2018, אז עמד שיעור זה על 13%-16.8% (אליהו, 2020).

תרשים 4 | שיעור המוכרים כחיילים בודדים מקרב המתגייסים בוגרי החינוך החרדי - לפי מסלול ושנת גיוס

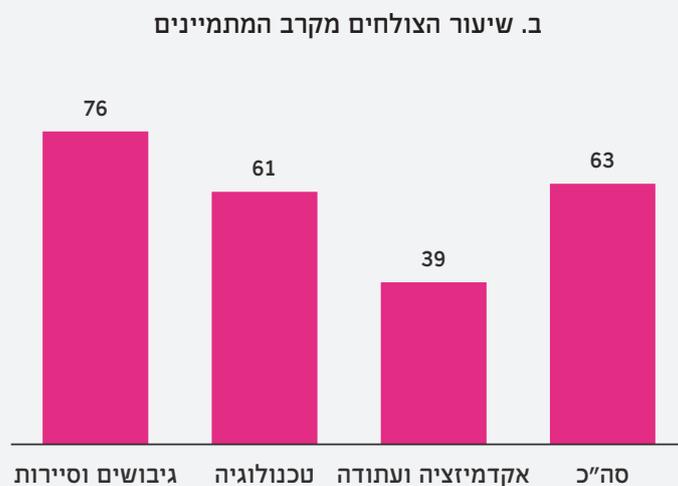
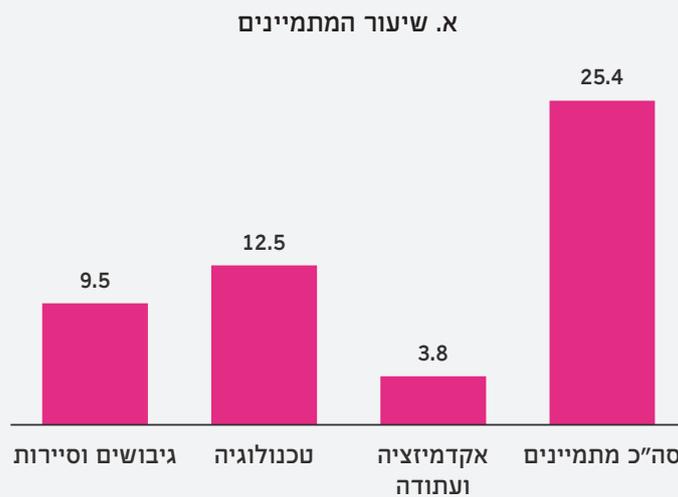

3 מיונים ויציאה למסלולי קידום בקרב מתגייסים בוגרי החינוך החרדי המשרתים במסלולים מעורבים

3.1 מתמיינים וצולחים: גיבושים וסיירות, מסלולי טכנולוגיה ואקדמיזציה

ככלל בשנים 2019-2021 כרבע מהמתגייסים בוגרי החינוך החרדי ששירתו במסלולים מעורבים התמיינו לאחד ממסלולי הקידום, ושיעור המתקבלים מתוכם היה גבוה ועמד על 63%. 9.5% נשלחו לגיבושי לחימה ולימי סיירות, 12.5% נשלחו למיונים לתפקידים טכנולוגיים, ו-3.8% מהם נשלחו למיונים לתוכניות עתודה ואקדמיזציה. בסך הכול נשלחו למיונים 25.4% לכל היותר. נתון זה יש לסייג, מכיוון שסביר שחלק מהמתגייסים השתתפו ביותר ממיון אחד, ולכן שיעור המתמיינים בפועל ככל הנראה נמוך במעט מנתון זה.

תרשים 5 | מתמיינים וצולחים - גיבושים וסיירות, טכנולוגיה ואקדמיזציה - ממוצע לשנים 2019-2021

גיבושים וימי סיירות

כ-9.5% מהגברים השתתפו בגיבושים וימי סיירות, ומתוכם צלחו אותם כ-76%. מספרם ושיעורם של המתמינים עלה עם הזמן: בשנת 2019 רק 49 מתגייסים (7.3%) השתתפו בגיבושים וימי סיירות, לעומת 119 (12.2%) בשנת 2021.

מיונים לתפקידים טכנולוגיים

כ-12.5% מהמתגייסים השתתפו במיונים לתפקידים טכנולוגיים, ו-61% מהם צלחו אותם.

מיוני עתודה ואקדמיזציה

שיעור המוזמנים למיוני עתודה ואקדמיזציה עמד על 3%-4% מהמשרתים - נתון נמוך בהשוואה למיונים האחרים. שיעור המשרתים שצלחו את המיונים האלה מתוך המוזמנים היה בינוני (39.4%). ייתכן שהסיבה לשיעור ההצלחה הנמוך בתחומים אקדמיים אלה, בהשוואה לתחומים האחרים (גיבושים וימי סיירות וכן מיונים טכנולוגיים), היא חוסר בלימודי ליבה בקרב בוגרי החינוך החרדי.

לוח 1 | מתמינים וצולחים - מיונים בקרב בוגרי החינוך החרדי המשרתים במסלולים המעורבים

מתגייסים ¹	התמינו	צלחו את המיון	שיעור המתמינים	שיעור הצולחים	
גיבושים וימי סיירות					
672	49	40	7.3	81.6	2019
884	73	53	8.3	72.6	2020
947	116	88	12.2	75.9	2021
2,503	238	181	9.5	76.1	2021-2019
תפקידים טכנולוגיים					
736	90	73	12.2	81.1	2019
913	113	66	12.4	58.4	2020
963	123	61	12.8	49.6	2021
2,612	326	62	12.5	61.3	2021-2019
עתודה ואקדמיזציה					
736	22	7	3.0	31.8	2019
913	34	14	3.7	41.2	2020
963	43	18	4.5	41.9	2021
2,612	99	39	3.8	39.4	2021-2019
סך הכול					
736	161	120	21.9	74.5	2019
913	220	133	24.1	60.5	2020
963	282	167	29.3	59.2	2021
2,612	663	282	25.4	63.3	2021-2019

1. מספר המתגייסים המוצג עבור גיבושים וימי סיירות כולל רק גברים במסלולים המעורבים, שאר הנתונים כוללים גברים ונשים במסלולים הכלליים.

3.2 יציאה לקצונה ולקורסי תג"ת במהלך השירות

נתוני היציאה לפיקוד וקצונה וכן לקורסי תג"ת (תעודת גמר תיכון) מוצגים בלוח 2 עבור המשרתים במסלולים המעורבים שהתגייסו בשנים 2019-2020. נתוני 2021 לא נכללו משום שלא התקבלו נתונים הנוגעים ליציאה לפיקוד ולקצונה; ובכל האמור ביציאה לקורסי תג"ת - ציין שמהימנותם של הנתונים שהתקבלו נמוכה משום שהיציאה נעשית בשלבים מאוחרים של השירות.

פיקוד וקצונה

רק 2.7% מבוגרי החינוך החרדי המשרתים במסלולים המעורבים והתגייסו בשנות הגיוס 2019-2020 הוצאו לקצונה ופיקוד על ידי צה"ל.

יציאה לקורסי תג"ת

בקרב בוגרי החינוך החרדי המשרתים במסלול המעורב היה שיעור החיילים שיצאו לקורסי תג"ת נמוך במידה ניכרת מהצפוי - 11.2% בממוצע לשנות הגיוס 2019-2020.

לוח 2 יציאה לקורסי תג"ת וכן לפיקוד וקצונה במהלך השירות - בקרב בוגרי החינוך החרדי המשרתים במסלולים המעורבים			
שנת הגיוס	סך המשרתים	יצאו	שיעורם מתוך המתגייסים (%)
פיקוד וקצונה			
2019	736	22	3.0
2020	913	23	2.5
2019-2020	1,649	45	2.7
קורסי תג"ת			
2019	736	99	13.5
2020	913	86	9.4
2019-2020	1,649	185	11.2

4 השוואת מספר המתגייסים לדיווחי צה"ל על פי חוק שוויון בנטל

סעיף זה משווה את נתוני השאילתא לדיווחי צה"ל על מתגייסים מקרב "תלמידי הישיבות ובוגרי מוסדות החינוך החרדים"²; בהתאם להוראות "חוק שוויון בנטל" - חוק שירות ביטחון (תיקון מס' 19), התשע"ד-2014. החוק קבע כי על הממשלה לקבוע יעדי גיוס וכי כדי לעקוב אחר העמידה ביעדים אלו, על שר הביטחון לדווח מדי שנה בשנה לממשלה על מספר המתגייסים מקרבם.³

לעניין דרישות החוק - הוגדר כי "בוגרי מוסדות החינוך החרדיים" הם מי שלמדו בגילים 14-18 שנתיים לפחות במוסד חינוך שמסווג מבחינה מנהלתית כ"מוסד תרבותי ייחודי" לחרדים או במוסדות חרדים שנקבעו בצו שר הביטחון,⁴ וכן בוגרי ישיבות חרדיות לאחר שקיבלו דחיית שירות, גם אם אינם בוגרי "מוסדות החינוך החרדיים" בהגדרת החוק (צה"ל, 2020).

2. סעיף 26 לחוק שירות ביטחון (תיקון מס' 19), התשע"ד-2014. ספר החוקים 2441, עמ' 358.

3. בשנת 2013, בהחלטה 638, קבעה הממשלה את יעדי הגיוס האלה: 2,000 מתגייסים בשנת 2013, 2,300 ב-2014, 2,700 ב-2015 ו-3,200 ב-2016 (הממשלה ה-33, 2013). לא נקבעו יעדי גיוס לשנים הבאות (מלאך וכהנר, 2022: 76).

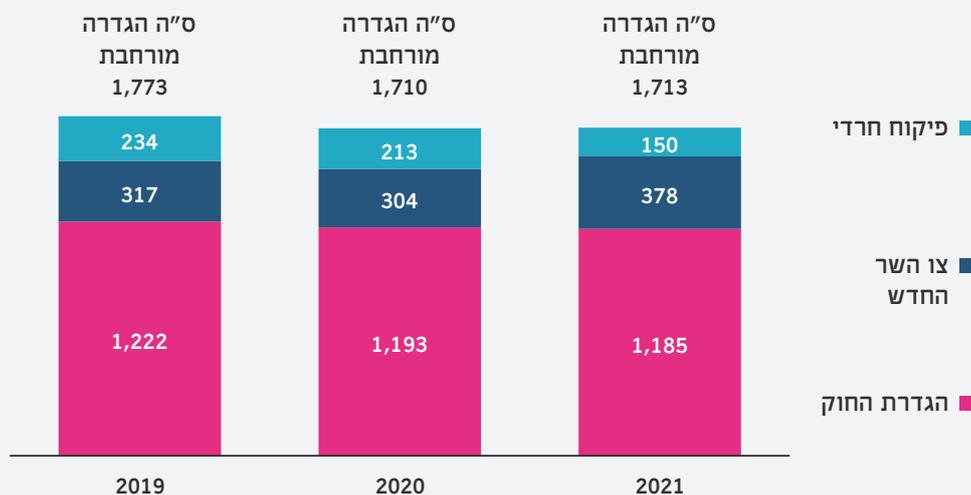
4. לפי החוק, מוסד תרבותי ייחודי חרדי מוגדר כמוסד לכיתות ט-יב עבור "האוכלוסייה החרדית שתלמידיה לומדים בישיבה לימודי קודש לפי ההלכה היהודית". שיעור התלמידים במוסדות בפיקוח חרדי שאינם מוגדרים כתרבותי ייחודי עמד על 17%-20% בכיתה י"א ועל 24%-27% בכיתה י"ב.

בדצמבר 2019, בעקבות תהליך בדיקה פנימי בצה"ל ובמקביל לכתבות בעיתונים שבהן נטען לזיוף נתונים הנוגעים לגיוס חרדים,⁵ מינה הרמטכ"ל ועדה בראשותו של אלוף (מיל') רוני נומה במטרה להבהיר מיהם חרדים לעניין חוק הגיוס, אופן מימוש החוק על ידי צה"ל, והדרך שבה חישב צה"ל את מספרם בשנים 2011-2018 ("ועדת נומה"). הוועדה פרסמה את מסקנותיה בפברואר 2020 ובין היתר הצביעה על כשלים בנוהלי הספירה (צה"ל, 2020). בעקבות עבודת הוועדה הוסדרו נהלים והאחריות הועברה באופן בלעדי לידי אגף כוח אדם (אכ"א), שהקים לשם כך מנגנון ספירה ייחודי (צה"ל, 2023). משנת 2019 הדיווחים נבנו על פי הנהלים החדשים, ובשל כך הסקירה מתייחסת רק לנתונים אלו.

נוסף על דיווחי צה"ל על מספר המתגייסים על פי הגדרת החוק, בשנים 2019-2021 כללו הדיווחים גם הגדרה מורחבת, שכללה לצד מתגייסים לפי החוק, גם מתגייסים משתי קבוצות נוספות: 304-378 בוגרי מוסדות חרדיים שהומלצו על ידי צה"ל להיכלל בדיווחי שר הביטחון, וכן 150-234 בוגרי מוסדות חינוך בפיקוח חרדי שאינם "מוסדות החינוך החרדיים" לפי הגדרת החוק (צה"ל, 2023).⁶ תרשים 6 מציג את מספר המתגייסים בדיווחי צה"ל בחלוקה לקבוצות השונות; תרשים 7 מציג השוואה של מספר המתגייסים בוגרי החינוך החרדי בין השנים 2010-2021 לפי ההגדרות השונות.

נתונים אלו מלמדים כי אף שבשנים 2020-2021 קיים דמיון בין מספר המתגייסים עליהם דיווח צה"ל בתשובה לשאלתא ובין המספרים המובאים בדיווחי צה"ל בהגדרה המורחבת, בשנת 2019 היה מספר המתגייסים בוגרי חינוך חרדי לפי התשובה לשאלתא (1,402) נמוך מהנתונים שבהגדרה המורחבת (1,773), וגבוה מהדיווח לפי הגדרת החוק (1,222). ייתכן שהסיבה היא הבדל בשיטת הזנת הנתונים (להרחבה ראו בנספח ה-6 בדיווחים על מספר הנשים המתגייסות).

תרשים 6 | מספר המתגייסים בדיווחי צה"ל - הגדרת החוק והרחבת

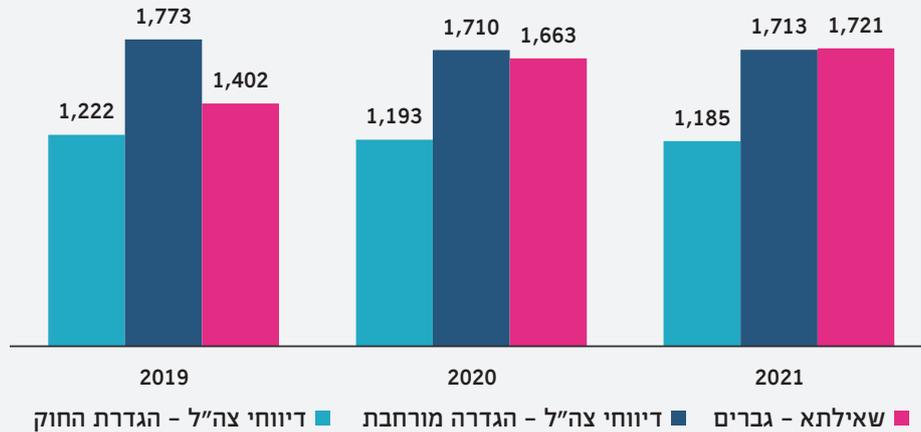

מקור: צה"ל, 2023. הגדרת החוק - בוגרי מוסדות תרבותי ייחודי חרדי או מוסדות שהוכרו בצו שר הביטחון. צו השר החדש - בוגרי מוסדות שאינם חרדיים על פי הגדרת החוק אבל מועמדים להתווסף לצו שר הביטחון. פיקוח חרדי - בוגרי מוסדות בפיקוח חרדי שאינם מוכרים כחרדים על פי החוק.

5. ראו למשל בלומנטל, 2019; דבנדר ולב רם, 2019.

6. לדברי אמיר ודמני, ראש חטיבת תכנון ומנהל כוח האדם (תומכ"א), הרשימות לא עודכנו מאז 2014, והמוסדות בתוספות הם מוסדות שהומלץ להכלילם בספירה (כנסת ישראל, 2023).

תרשים 7 | השוואת מספר המתגייסים בוגרי החינוך החרדי לדיווחי צה"ל

מקור: שאלתא גברים - מתוך נתוני שאלתא יוצל"ש. מתייחס לבוגרי החינוך החרדי דיווחי צה"ל - מתוך צה"ל, 2023.

סיכום ודין

לסיכום, על פי נתוני צה"ל יותר ממחצית מהמתגייסים בוגרי החינוך החרדי משרתים במסלולים מעורבים (53%), כרבע מהם הוזמנו למיונים לגיבושים ולימי סיירות, לתפקידים טכנולוגיים או לתוכניות עתודה ואקדמיזציה, ומתוכם כמעט שני שלישים עברו את המיונים בהצלחה (63%). אף שניתן להעריך בזהירות כי מדובר בשיעור גבוה, כדי לבסס הערכה זו דרושים נתונים נוספים, שאינם זמינים לנו, בדבר מאפייני המסלולים ושיעורי הצליחה המקבילים בכלל צה"ל.

על פי הנתונים, כשליש מבוגרי החינוך החרדי בצה"ל משרתים כלוחמים, אולם לא התקבלו נתונים על התפלגות זו בחלוקה לפי סוג מסלול - משרתים במסלולים מעורבים ובמסלולים ייחודיים לחרדים. כדי להבין מהו שיעור הלוחמים בקרב בוגרי החינוך החרדי במסלולים המעורבים, ומהו שיעור הלוחמים במסלולים החרדיים והאם קיים הבדל ביניהם נדרש בירור נוסף.

נראה כי בכל האמור בהטמעת המענים למשרתים במסלולים המעורבים יש עוד דרך לעבור, שכן רק 11.2% מהמשרתים במסלולים אלו יצאו לקורס תג"ת (השלמת 12 שנות לימוד). מכיוון שרוב בוגרי החינוך החרדי אינם לומדים לימודי ליבה, ניתן היה לצפות לשיעור גבוה יותר. זאת ועוד, בוגרי החינוך החרדי המשרתים בצה"ל זכאים למענים נוספים כגון דחיית שירות לצורך שיפור נתונים וכן יציאה לשנת מעוף לצורך השלמת הסוכה בסוף השירות. תשובת צה"ל לשאלתא לא כללה התייחסות למענים נוספים אלה בקרב בוגרי החינוך החרדי המשרתים במסלולים הכלליים. במבט לעתיד דרושים נתונים גם בהתייחס למענים אלה, כדי להבין האם המענים הניתנים לבוגרי החינוך החרדי המשרתים במסלולים הכלליים לוקים בחסר.

ולבסוף, רק 2.7% מהמשרתים במסלולים מעורבים יצאו לפיקוד או לקצונה. שיעור זה לכאורה נמוך, ולא ניתן לדעת האם הסיבה היא אי-התאמה בשל מאפיינים אישיים, נתוני קב"א ודפ"ר, או בשל אופי השירות המקוצר שאינו מאפשר יציאה לקצונה. כדי להבין האם שיעור היוצאים לפיקוד או לקצונה נמוך, נדרש להשוותו לשיעור המקביל בקרב כלל המשרתים בצה"ל וכן בקרב המשרתים במסלולים החרדיים.

מקורות

- אליהו, א' (2020). **השלמת השכלה בצה"ל לחיילים חרדים ולחיילים חרדים לשעבר**. מרכז המחקר והמידע של הכנסת.
- אליהו, א' (2022). **חיילות יוצאות החינוך החרדי**. מרכז המחקר והמידע של הכנסת.
- בלומנטל, א' (2019, 4 בדצמבר). **צה"ל מינה אלוף במיל' לבדיקת נתוני גיוס חרדים: "לא זיוף, היו פערים"**. וויינט.
- בנדר, א', ולב רם, ט' (2019, 4 בדצמבר). **ראש אכ"א על פרשת זיוף נתוני הגיוס: "ייתכן שנעשו טעויות, לא הייתה כוונת זדון"**. מעריב.
- דויטש, צ', ושנפלד, מ' (2023). **"גיוס בקרב גברים מרקע חרדי: חרדים מבית ויוצאים"**, בתוך צ' דויטש ומ' שנפלד (עורכים), **יוצאים עם נתונים 2023** (עמ' 87-102). עמותת יוצאים לשינוי.
- הממשלה ה-33 (2013). **החלטה 836: שילוב חרדים ובני מיעוטים בשירות צבאי ואזרחי לצורך שילובם בשוק העבודה וליצירת שוויון בנטל הביטחוני והכלכלי**. 28 ביולי. אתר משרד ראש הממשלה.
- כנסת ישראל (2023). **פרוטוקול מס' 4: ישיבת ועדת המשנה של ועדת החוץ והביטחון למשאבי אנוש בצה"ל**. 10 במאי 2023. [HTTPS://FS.KNESSET.GOV.IL/25/COMMITTEES/25_PTV_2733820.DOC](https://fs.knesset.gov.il/25/committees/25_ptv_2733820.doc)
- למ"ס (2022). **לוח 4.27: תלמידים בכיתות ז-יב שנשרו ממערכת החינוך של משרד החינוך בתשפ"א**. **שנתון סטטיסטי לישראל 2022** (שנתון 73). הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.
- משרד החינוך (ללא תאריך). **במבט רחב - מספרים על החינוך**. נדלה ב-10 באוגוסט 2022 מתוך [HTTP://IC.EDUCATION.GOV.IL/QVAJAXZFC/OPENDOC_PC.HTM?DOCUMENT=MABAT_RACHAV](http://ic.education.gov.il/qvajaxzfc/opendoc_pc.htm?document=mabat_rachav)
- צה"ל (2020). **צוות הבדיקה בנושא נתוני גיוס חרדים לצה"ל, דו"ח מסכם** ("דוח נומה").
- צה"ל (2023). **שירות החרדים בצה"ל (מצגת אכ"א - חטיבת התכנות ומינהל כוח אדם בצה"ל)**, מאי. [HTTPS://FS.KNESSET.GOV.IL/25/COMMITTEES/25_CI_BG_2451623.PDF](https://fs.knesset.gov.il/25/committees/25_ci_bg_2451623.pdf)

נספח – שיעורי גיוס נשים

בשנת 2019 דיווח צה"ל על 64 מתגייסות בוגרות החינוך החרדי. לעומת זאת, בשנים 2020 ו-2021 ירדו המספרים המדווחים ל-29 ו-16 בהתאמה. מטרת נספח זה להמחיש כי מספר המתגייסות לשנת 2019 תואם את הצפי של השנים 2020-2021, וכי נראה כי הדיווח לשנים אלה הוא תוצאה של הערכת חסר. במסקנה תומכים גם נתוני הגיוס העולים מפרסום של מחלקת המחקר והמידע של הכנסת (אליהו, 2022).

לוח נ-1 משווה את נתוני השאילתא לאומדן מספר המתגייסות כשיעור הגיוס מתוך שנתוני כלל בוגרי החינוך החרדי – כאלה שבכיתה י"א למדו במוסד שבפיקוח חרדי.⁷ עבור גברים, ההנחה כי שיעור הגיוס בקרב כלל בוגרי החינוך החרדי עומד על 11%-15% ואילו אצל נשים הוא עומד על 0.67%-0.77%.⁸

בוגרי החינוך החרדי יכולים להתגייס בגיל מבוגר יותר. גברים בישיבות יכולים לדחות את הגיוס, ואילו נשים מקבלות פטור מטעמי דת. אם עשו זאת – יתגייסו רק כשיחליטו לבטל את הפטור. מסיבה זו הניתוח הנוכחי מניח שהגיוס בפועל מתרחש בין גיל 19-20 לגיל 24-25.

מספר המתגייסות בוגרי החינוך החרדי חושב אפוא לטווחים האלה:

- סף עליון – כשמסקללים לבני 19-20 את שיעור הגיוס הגבוה (15% לגברים ו-0.77% לנשים);
- סף תחתון – כשמסקללים לבני 24-25 את שיעור הגיוס הנמוך (11% לגברים ו-0.67% לנשים).
- ביניים – הממוצע לשני הטווחים.

לדוגמה, בשנת השירות 2019 בהנחה של הסף העליון התגייסו 1,941 גברים, שהם כ-15% מקרב 11,917 בוגרי החינוך החרדי בני 19-20 (שהיו בכיתה י"א בשנת הלימודים 2019), ואילו לפי הסף התחתון התגייסו 1,063 שהם 11% מקרב 9,664 בוגרי חינוך חרדי בני 24-25 (שהיו בכיתה י"א בשנת הלימודים 2014). בחישוב נעשתה התאמה לכך ששנת הלימודים מסתיימת בתחילתה של שנת הגיוס: כך, שנת הלימודים 2022 הסתיימה ביוני 2022 ואילו שנת הגיוס 2022 החלה ביולי 2022.

7. החישוב נעשה על בסיס בוגרי כיתה י"א ולא כיתה י"ב, שכן אצל בני במעבר לכיתה י"ב יש נשירה גבוהה ממוסדות המסווגים כמוסדות בפיקוח חרדי – שבחלקה הגדול אינה אלא מעבר מישיבה קטנה לישיבה גדולה (למ"ס, 2022). ישיבה קטנה היא כינוי לישיבה חרדית לנערים בכיתות ט'-י"א שאינה משלבת לימודי חול. ישיבה גדולה היא כינוי חרדי לישיבה גבוהה חרדית, שאליה עוברים בסיום הלימודים בישיבה קטנה. קיים מספר מצומצם של ישיבות תיכוניות חרדיות שבהן הלימודים מתקיימים עד כיתה י"ב.

8. הנחה זו מתבססת על אומדן שיעור המשרתים בנתוני הסקר החברתי לשנים 2017-2022. בקרב נשים הסף העליון (0.76%) מבוסס על שיעור המשרתות בקבוצת הגיל 20-34 ואילו הסף התחתון (0.67%) על השיעור בקבוצת הגיל 20-54. בשל טעות יחסית גבוהה בקרבן לא נבדקו הנתונים בפילוחים קטנים יותר. בקרב הגברים, הסף העליון והתחתון מבוססים על שיעור המתגייסות בקבוצת הגיל 25-39 אשר נע בין 11% ל-15%. טווחי גיל אלו נבחרו כסף עליון ותחתון מכיוון שאצל גברים נמצא ששיעורי הגיוס גבוהים יותר בגיל מבוגר יותר.

לוח נ-1 | סימולציה למספר המתגייסים בהשוואה לנתוני השאלתא

מספר בוגרי החינוך החרדי ⁴		מספר המתגייסים סימולציה				
בני 25-24	בני 20-19	סך עליון ³	ביניים ²	סך תחתון ¹	שאלתא	
גברים						
9,664	11,917	1,788	1,425	1,063	1,402	2019
10,334	12,291	1,844	1,490	1,137	1,663	2020
10,638	12,941	1,941	1,556	1,170	1,721	2021
נשים						
7,991	10,081	77	65	54	64	2019
8,311	10,085	77	66	56	29	2020
8,889	10,571	80	70	60	16	2021

מספר המתגייסים סך תחתון: 11% מהגברים ו-0.67% מהנשים בני 20-19.
 1. מספר המתגייסים ביניים: ממוצע מספר המתגייסים בין הסף התחתון לעליון.
 2. מספר המתגייסים סך עליון: 15% מהגברים ו-0.76% מהנשים בני 25-24.
 3. מספר בוגרי החינוך החרדי: רשומות משרד החינוך לשנים 2003-2019 מתוך במבט רחב (משרד החינוך, ללא תאריך).

ניתוח הנתונים מעלה כי בשנת 2019 יש דמיון בין נתוני השאלתא למספר המתגייסים באומדן הביניים - צה"ל דיווח על 64 מתגייסות בוגרות החינוך החרדי, בדומה לנתון הביניים בסימולציה (65). בשנים שלאחר מכן מספר הנשים המתגייסות נמוך במידה ניכרת גם מהסך התחתון: בשנים 2020-2021 דיווח צה"ל רק על 29 ו-16 מתגייסות בהתאמה, לעומת צפי של 70-66 מתגייסות בסימולציה. בקרב הגברים לעומת זאת מספר המתגייסים קרוב לסף העליון (1,663 מתגייסים ב-2020 ו-1,721 מתגייסים ב-2021, לעומת צפי של 1,844 ו-1,941 בהתאמה בסף העליון).

לפי נוהלי צה"ל המעודכנים, אינדיקציה ייעודית תזון לכל בוגרי החינוך החרדי כך שהם יזוהו במערכת באופן אוטומטי כזכאים למענים הקיימים. הסבר אפשרי לפער בין מספר הנשים המתגייסות לפי נתוני צה"ל ולתחזית הסימולציה הוא שינוי בשיטת ההזנה של האינדיקציה החל מ-2020. ייתכן כי בשנת 2019 בוצעה הזנת האינדיקציה באופן אוטומטי הן לגברים והן לנשים, ואולם בשנים 2020-2021 נעשתה ההזנה האוטומטית בקרב גברים בלבד, ונשים זוהו כבוגרות החינוך החרדי רק לאחר הגשת בקשה לקבלת מענים מותאמים.

תמיכה לכך מתקבלת מנתוני שיעור החיילים הבודדים. בשנת 2019, מקרב מתגייסים בוגרי החינוך החרדי עמד שיעור החיילים הבודדים על כ-20% בקרב הגברים ועל כ-36% בקרב הנשים. בשנים 2020-2021 לעומת זאת, בקרב הגברים נרשמה ירידה קלה בשיעור החיילים הבודדים, ואילו בקרב הנשים עלה שיעור החיילות המוכרות כחיילות בודדות בחדות ל-50% ב-2020 ול-81% בשנת 2021. העלייה החדה מוסברת אם ההזנה כבוגרת החינוך החרדי אינה מתבצעת באופן אוטומטי בעת הגיוס, כך שנוצר מצב שבו רוב אלה שהוזן להן סטטוס בוגרות חינוך חרדי בשנים אלה הן חיילות בודדות.

שיעור החיילים הבוודדים

